

це більше практика ніж теорія, викладачі мають використовувати новітні методи навчання, сучасні педагогічні технології, у тому числі інтернет-ресурси.

Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють вирішити проблему пошуку і зберігання інформації, планування, контролю і управління заняттями фізичною культурою, діагности стану здоров'я і рівня фізичної підготовленості студентів. За допомогою ІКТ також можна доступно пояснити правила спортивних ігор, тактичні дії гравців, яскраво, доступно й зрозуміло піднести історичні події, біографії спортсменів тощо, донести сутність і значення здоров'язбережувальних технологій, а також збільшити об'єм рухової активності, більш продуктивно та корисно вирішувати завдання процесу фізичного виховання, підвищити рівня здоров'я та розвитку рухових якостей, підвищити інтерес студентів до занять фізичною культурою [2; 3]. Також варто зазначити, що використання комп'ютерних технологій допомагає викладачам планувати навчальний матеріал, правильно визначити фізичний стан студентів, та дає рекомендації щодо дозування навантаження. Загалом використання інноваційних технологій дозволяє зробити ефективнішим та якісним процес фізичного виховання в закладах вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Москаленко Н. В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. ... доктора наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.02; Національний університет фізичного виховання і спорту України. К., 2009. 42 с.
2. Омеляненко В. Комп'ютерна технологія як засіб організації навчальної роботи вчителя фізичної культури. *Фізичне виховання в школі*. 2005. №3. С.48–50.
3. Школа О. М. Використання інноваційних технологій в процесі навчання студентів та організації змагань з різних видів спорту. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2014. № 3. С. 59–63.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Носко М. О., Мехед О. Б., Рябченко С. В.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

В умовах гуманізації освіти все більшої актуальності набуває якісна професійна підготовка педагогічних працівників, особливо в галузі соціально-педагогічної діяльності. Загальновідомо, що одним із

провідних чинників соціалізації підрастаючого покоління є загальнолюдські інститути соціального виховання. Одне з пріоритетних місць серед них, без сумніву належить закладам середньої освіти. Таким чином, вищезазначене доводить актуальність дослідження основних компонентів соціально-педагогічної діяльності вчителя закладу середньої освіти, зокрема вчителя біології та основ здоров'я. Інакше наукові та професійні принципи навчання вступають у суперечливу взаємодію з суспільством. В той же час недостатньо уваги надається теоретичним і методичним основам формування соціальної освіти для майбутніх педагогів відповідно до інноваційних методів та гуманістичних парадигм; також особливої уваги вимагають питання створення умов для ефективної адаптації і особистісного розвитку здобувачів освіти, що, в свою чергу сприятиме процесам розвитку соціальних цінностей у закладах загальної середньої освіти, забезпечить передумови для запобігання антисоціальним діям та формуватиме позитивну соціальну особистість шляхом активізації освітнього потенціалу суспільства. У доступних нам працях великою мірою висвітлено теоретичні концепції виховної та соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю [2], окреслено основні особливості формування здорового способу життя, в тому числі молодих людей [8, 9], зміст, засоби та форми соціально-педагогічної роботи з родиною учнів як провідним інститутом соціалізації особистості. Однак, у доступних нам на момент здійснення дослідження джерелах інформації питання створення системи професійної підготовки майбутніх учителів біології та основ здоров'я до СПД (соціально-педагогічної діяльності) не виявлено.

Цілі статті (постановка завдань). Охарактеризувати аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності.

Роботу педагога найчастіше пропонують розглядати як сукупність наступних її видів: предметна (зокрема біологічна), загальнопедагогічна, і методична діяльність; професійно-педагогічна, загальнопедагогічна та професійно-методична активність. Таким чином, у професійній діяльності педагога, крім методичної складової, наявна навчально-виховна, соціально-педагогічна, культурно-просвітницька, корекційно-розвивальна та організаційно-управлінська [1].

Вищезазначене зумовлює розширення професійних функцій учителя як суб'єкта СПД [5]. Предметом вказаного виду професійної активності педагога є, зокрема, соціокультурне виховання молодих людей в руслі гуманістичної парадигми на ґрунті основних принципів інноваційного підходу; сприяння створенню сприятливих умов для комфортної адаптації учасників освітнього процесу до умов освітнього середовища закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО); сприяння

ефективному розвитку особистісно значущих якостей для соціалізації учасників освітнього процесу в закладах середньої освіти; своєчасна профілактика асоціальних явищ та вчинків; вчасне та якісне подолання, а за можливості запобігання кризових ситуацій; всебічне сприяння процесу формування та розвитку соціально активної особистості, своєчасна та якісна активізація освітнього потенціалу соціуму, зокрема і з метою появи, підтримання та розвитку здоров'язберезувального освітнього середовища тощо. Розв'язання вищезазначених соціально-виховних завдань педагога в контексті створення системи професійної підготовки майбутніх учителів біології та основ здоров'я до СПД вказує на те, що їх підготовка у ЗЗСО повинна ґрунтуватися на співпраці учасників освітнього процесу, та окрім основних своїх цілей професійної підготовки, мати на меті створення мотивації молоді до соціалізації в сучасному середовищі [6].

Таким чином, важливим завданням сучасної професійної освіти є визначення основних стратегій підготовки майбутніх фахівців, до яких відносяться і майбутні вчителі біології та основ здоров'я до якісного провадження СПД в закладах загальної середньої освіти. Вказані вище чинники визначили розширення вимог до якості професійної підготовки випускників педагогічних закладів вищої освіти (ПЗВО), що передбачає забезпечення посилення педагогічної складової, загальну її фундаменталізацію, широке залучення майбутніх фахівців до соціально-педагогічної роботи, формування вмінь передбачати результати своєї праці, адаптуватися до соціокультурних змін, здійснювати самоаналіз діяльності тощо [3, 4].

Ефективне здійснення СПД вчителем, зокрема вчителем біології та основ здоров'я, передбачає впровадження досягнень нових психолого-педагогічних та соціальних технологій в освітній процес та вимагає інтегрованого підходу до цього впровадження. Вищевказаний вид активності вчителя ґрунтується на визнанні особистості молодої людини, як суб'єкта освітнього процесу, найбільшою цінністю, що обґрунтовується впровадженням гуманістичних пріоритетів. У світлі вищезазначеного СПД визначається як «діяльність суб'єкта, що має ціллю перетворення соціальної ситуації у відповідності до педагогічної мети і завдань; вона характеризується спрямованістю на надання допомоги молодій людині в ході її соціалізації, та адаптації, засвоєння нею відповідного соціокультурного досвіду і на створення сприятливих умов для її самореалізації в соціумі» [7, 9]. В соціальному аспекті зміст діяльності вчителя біології та основ здоров'я, включаючи вище окресленого, передбачає забезпечення комфортного соціально-виховного середовища у закладі загальної середньої освіти, направлено на ефективну адаптацію та соціалізацію молоді різного віку в умовах мікросоціуму школи; соціально-педагогічної

превентивизації соціально депривованих та дезадаптованих молодих людей; ефективної роботи як з обдарованою молоддю, так і з здобувачами освіти, що характеризуються потребою в особливих освітніх умовах; консультативної допомоги батькам тощо, також СПД передбачає просвітницьку, зокрема мотиваційну роботу з питань провадження здорового способу життя, сприяння організації здоров'язбережувального та здоров'ярозвиваючого освітнього середовища, провадження спортивно-оздоровчої, дозвіллевої та інших видів діяльності школярів. Потрібно окремо зазначити, що СПД вчителя біології та основ здоров'я повинна доповнювати та розширювати діяльність соціального педагога та за можливості підсилувати всі її функції, напрями, але не допускати її дублювання.

Зауважимо, що соціально-педагогічна і педагогічна діяльність мають багато спільного, однак їм притаманні і відмінні риси. До спільних віднесемо виконувану ними у суспільстві основну функцію розвитку особистості людини, соціокультурного відтворення та соціального наслідування. Однак, СПД носить здебільшого адресний характер, як правило, необхідність у ній проявляється за умови виникнення у соціальній групі чи у конкретного індивіда проблемної ситуації. Результати СПД педагога залежать насамперед від вірного визначено змісту роботи, адекватно поставлених цілей, вірно підібраних методів і форм роботи.

Закономірності, які потрібно враховувати у процесі здійснення СПД вчителя біології та основ здоров'я за рівнем значимості поділяються на наступні групи: *загальні* (обумовлюють зв'язок соціально-педагогічної роботи з наявними викликами суспільства, сучасними суспільними вимогами, визначають очікувані результати СПД залежно від потреб та рівня розвитку соціуму, реальних можливостей кожного учасника, задіяного у освітньому процесі до опанування соціокультурного досвіду); *загальнонаукові* (характеризуються спільними аспектами для загальної, спеціальної та соціальної педагогіки, соціології, філософії, загальної та спеціальної психології тощо); *власні соціально-педагогічні закономірності*, на особливостях яких є сенс зупинитись докладніше.

Вивчення власних соціально-педагогічних закономірностей дозволило визначити, що вони, в свою чергу, включають в себе наступні [2]: *виховна* (виокремлює взаємозалежність навчання та виховання, визначає єдність поведінки та свідомості, основною опорою називає позитивні якості школярів, вимагає збільшення позитивних емоцій в освітньому процесі, стимуляції активності особистості,); *дидактична* (залежить від умов, за яких провадиться освітній процес, окреслює залежність між різними елементами навчання, вказує на залежність результатів діяльності від конкретних пізнавальних

можливостей суб'єктів тощо); *корекційно-розвивальна* (визначає трансформацію форм, засобів та методів роботи з дітьми, з метою максимального сприяння формуванню життєво-необхідних якостей особистості у освітньому просторі; передбачає залежність результатів СПД вчителя як від особливостей роботи команди спеціалістів ЗЗСО, так і від внутрішнього світу кожної молоді особистості, на яку направлений вплив СПД); *організаційна* (коло інтересів - забезпечення оптимальних умов для ефективної організації освітнього процесу задля досягнення поставлених результатів); *соціологічна* закономірність (включає необхідність координації соціально-виховних впливів сім'ї, закладу освіти, найближчого оточення та громадськості).

Найважливішим у СПД вчителя біології та основ здоров'я ЗЗСО є, на нашу думку, дотримання окресленої системи основних вимог та принципів, які детермінуються її напрямками, оскільки є ефективним поєднанням принципів роботи соціального педагога та вчителя. Перелічимо основні принципи, якими керується вчитель біології та основ здоров'я в ході соціально-педагогічної активності: природовідповідності; культуровідповідності; диференціації та індивідуалізації; педагогічного оптимізму та гуманізму; єдності та взаємозалежності корекції і розвитку; законності та прав людини; державного підходу, оптимізації; цілеспрямованості; єдності, співпраці; системності; компетентності та компетенції; толерантності; конфіденційності.

Особливості СПД педагога закладу загальної середньої освіти, її мети, змісту, вибору методів, засобів та конкретних форм визначаються наступними функціями: *соціалізуюча* (відповідно до викликів суспільства забезпечує соціальний розвиток індивіда, адаптацію та самореалізацію учасників освітнього процесу тощо); *комунікативна* (налагодження ефективної взаємодії особистості з різноманітними сферами життєдіяльності); *прогностична* (своєчасне прогнозування результатів діяльності); *організаторська* (координація роботи різноманітних соціальних інститутів з метою координації видів діяльності, планування дій та їх структурування.); *охоронно-захисна* (включає відстоювання прав та інтересів членів мікросоціуму); *діагностична* (покликана виявляти особливості індивідів та функціонування конкретного мікросоціума в цілому); *попереджувально-профілактична* (містить запобігання асоціальних явищ); *корекційно-розвивальна* (зміна, покращення умов функціонування мікросоціуму, за можливості сприяння удосконаленню якостей особистості); *соціально-терапевтична* (сприяє профілактиці виникнення та за необхідності забезпечує своєчасне подолання кризових ситуацій у світлі проблем особистості та мікросоціуму).

Соціально-педагогічна діяльність вчителя, в тому числі і вчителя біології та основ здоров'я, у закладах загальної середньої освіти має наступні напрями: освітній процес взагалі як динамічну систему та корекційно-розвивальний напрям, що передбачає зокрема проведення психолого-педагогічної діагностики, діагностику і корекцію дітей групи ризику, соціально-педагогічну профілактику для попередження шкільної дезадаптації, соціально-педагогічну роботу з школярами з особливими освітніми потребами, соціально-педагогічну роботу з обдарованими дітьми, з родинами, а також соціально-педагогічну анімацію та реабілітацію.

Отже, соціально-педагогічна робота вчителя, в тому числі і біології та основ здоров'я за сучасних умов освіти передбачає високий рівень професійної підготовки, вимагає здатності до творчої активності, вільного володіння професійними знаннями, можливості ефективно та своєчасно їх застосовувати у стандартних і нестандартних ситуаціях, що сприятиме здійсненню професійної соціально-педагогічної роботи майбутнім вчителем з максимальною ефективністю.

Таким чином, характеризуючи основні аспекти СПД вчителя біології та основ здоров'я звертаємось до дослідженні умов, методів та способів провадження даного виду активності з обов'язковим урахуванням її ефективності. СПД вчителя включає специфічні структурно-змістовні компоненти, підпорядковується основним принципам, виконує окреслені функції. Визначено комплекс закономірностей, що є підґрунтям в процесі здійснення СПД.

В ході дослідження окресленої проблеми схарактеризовано основні напрями СПД вчителя біології та основ здоров'я. Визначено, що запорукою ефективності вказаної професійної активності слугують особистісні та професійні якості педагога, що потребують глибоких теоретичних знань сучасних методик діагностики та корекції поведінки індивідуума та вміння ефективно і своєчасно застосовувати їх на практиці. Підготовка майбутніх учителів біології на основ здоров'я до вказаного виду професійної діяльності повинна відбуватись під час аудиторних занять, самостійної роботи здобувачів освіти, консультацій, спецкурсів, навчально-дослідної роботи студентів, а вдосконалюватись під час педагогічних практик.

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. Й. (2008). Духовні цінності як детермінанта розвитку й саморозвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 2. С. 49–57.
2. Будник О. Б. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. ... д.ра пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2015. 552 с.

3. Мехед О. Б., Рябченко С. В., Тюпіна Н. В. (2020). Створення здоро́в'язбережувального освітнього середовища у контексті інклюзивного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Вип. 6 (162) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : НУЧК, 2020. С. 96–102.
4. Мехед О. Б., Тюпіна Н. В., Третяк О. П. (2019). Актуальні питання підготовки майбутніх вчителів біології та основ здоров'я. Збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції «Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи». Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. С. 85–87.
5. Мехед О. Б., Рябченко С. В., Носко Н. А. (2019). Анализ основных направлений работы педагога по формированию здорового образа жизни учащихся. *Современные проблемы формирования и укрепления здоровья* [Электронный ресурс]: тез. докл. VII Междунар. науч..практ. конф., 26 октября 2019 г. / редкол. :посвящ. 1000-летию Бреста, Брест : Издательство БрГТУ, 2019. С. 57–58.
6. Носко М. О., Грищенко С. В., Носко Ю. М. (2013). Формування здорового способу життя : навч. посіб. Київ : Леся, 2013. 160 с.
7. Пенішкевич Д. І., Тимчук Л. І. (2010). Соціальна педагогіка : модульна технологія навчального курсу : рек. м-вом освіти і науки України як навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. 496 с.
8. Druz V. A., Iermakov S. S., Nosko M. O., Shesterova L. Ye., Novitskaya N. A. (2017). The problems of students' physical training individualization. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*. 2017. Vol. 21(2). P. 4–12.
9. Griban G., Myroshnychenko M., Tkachenko P., Krasnov V., Karpiuk R., Mekhed O., Shyyan V. (2021). Psychological and pedagogical determinants of the students' healthy lifestyle formation by means of health and fitness activities. *Wiadomości Lekarskie*, 2021. 74 (5),1074-1078. doi: 10.36740/WLek202105105.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ТРАВМАТИЗМУ КОЛІННОГО СУГЛОБА В БАСКЕТБОЛІ

Піддубна Д. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник: к.п.н., доц. Бондаренко В. В.

Баскетбол вважається одним з найпопулярніших командних видів спорту, який розвивається з кожним роком все швидше. Але однією з причин переривання або навіть завершення, спортивної